

הסמיכה בהלכה

מאת

הרב שילה רפאל

שני סוגים לסמיכת חכמים: זו שבדורנו וזו שבדורות הקודמים. דרך כלל המושג סמיכה בהלכה רומז לזו שבימים עברו, בהם היתה הסמיכה נמשכת איש מפי איש עד משה רבינו. כך קובע הרמב"ם בפ"ד מהל' סנהדרין ה"א: „אחד בית דין הגדול ואחד סנהדרין קטנה או בית דין של שלשה צריך שיהיה אחד מהן סמוך מפי הסמוך ומשה רבינו סמוך יהושע ביד שנאמר ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו וכן השבעים זקנים משה רבינו סמכם ושרתה עליהן שכינה ואותן הזקנים סמכו לאחרים ואחרים לאחרים ונמצאו הסמוכין איש מפי איש עד בית דינו של יהושע ועד בית דינו של משה רבינו וכו'". ובה"ב מוסיף הרמב"ם וז"ל: „וכיצד היא הסמיכה לדורות לא שיסמכו ידיהן על ראש הזקן אלא שקורין לו רבי ואומרים לו הרי את סמוך ויש לך רשות לדון אפילו דיני קנסות”.

מקורם של דברי הרמב"ם הם במסכת סנהדרין יג, ב דאיתא התם: „... אמר רב יהודה אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב ורבי יהודה בן בבא שמו שאלמלא הוא... בטלו דיני קנסות מישראל, שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזירה על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תיחרב ותחומין שסומכין בהן יעקרו, מה עשה ר' יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת בין אושא לשפרעם וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן ר' מאיר ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמוע. רב אויא מוסיף אף ר' נחמיה. כיון שהכירו אויביהם בהן אמר להן בניי רוצו אמרו לו רבי מה תהא עליך, אמר להן הריני מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכים אמרו לא זזו משם עד שנעצו בו שלש מאות לונביאות של ברזל ועשאוהו ככברה”. מן העובדה שר' יהודה בן בבא מסר נפשו לסמוך חכמים אחרים מוכח שבל"ז היה חשש שהסמיכה תיפסק מישראל ולא יוכלו לדון דיני קנסות. משמע שרציפות הסמיכה איש מפי איש הינה גורם מעכב.

הלכה נוספת נאמרה בהלכות סמיכה, שיש לה תוקף רק בא"י ואין סומכין בחו"ל (שם יד, א). אולם הרמב"ם חידש לנו בזה חידוש גדול להלכה: „וכל ארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים ראויה לסמיכה” (שם, ה"ו). וכתב הרדב"ז וז"ל: „אע"פ שלא החזיקו בה עולי בבל, אע"ג דאינה כא"י לענין תרומות ומעשרות ולקצת דברים, לענין מינוי סמוכים הכל הוא א"י. וכן לענין הדר בא"י ולענין הנקבר בה ולשאר קדושת א"י דינם שוה וכבר האריך בזה בעל ספר כתתור ופרח עיי"ש”. הרי שגם אותם שטחים שהחזיקו בהם רק עולי מצרים ראויים לסמיכה ודין א"י להם לגבי ישיבה.

בנקודה זו אין הכל מודים. התוס' (גיטין ב, א ד"ה ואשקלון) כתבו להוכיח שעכו היא מן המקומות שכבשום עולי בבל וקדושת א"י לה. שהרי „רבי אבא הוה

כותר: הסמיכה בהלכה מחבר: הרב שילה רפאל

כתב עת: תורה שבעל פה כ, עג - עה

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

מנשק כיפי דעכו" (כתובות קיב, א). לדברי הרמב"ם והכתור ופרח שגם במקומות שלא כבשום עולי בבל קדושתם קיימת לגבי סמיכה ולישוב הארץ, מהי הראי' מר' אבא שנשק סלעי עכו, הרי גם במקומות שכבשום עו"מ ולא עו"ב קדושת א"י להם, אלא מוכח מדברי התוס' שכשבתלה קדושה ראשונה — בטלה לגמרי מאותם מקומות שלא כבשום עו"ב ולכן ר' אבא היה מנשק כיפי דעכו [עמדו על כך בשו"ת ישועות מלכו, יור"ד סי' סז, ובמשנת יעבץ יור"ד סי' כו]. משמע א"כ מדברי התוס' שגם לגבי סמיכה קדושה ראשונה בטלה מאותם שטחים אותם כבשו עולי מצרים, שהרי סמיכה וישוב הארץ שוים הם לדעת הרדב"ז, ומשום כך אין סומכין לדעת התוס' כי אם בשטחים שכבשום גם עולי בבל.

גשאלת השאלה, בנידון שנפסקה הסמיכה וכלל ישראל יחליט לקבל על עצמו חכם פלוני ולראותו כסמוך האם יועיל הדבר? ומצינו בכמה מקומות כה"ג שהסכמת העם מועלת. לדוגמא: הרמב"ם בהל' סנהדרין פ"ה ה"א כתב: „אין מעמידין מלך אלא עפ"י בית דין של שבעים ואחד". ובהל' מלכים (פ"א ה"ג) הוסיף שיש צורך לכך גם בנביא. ובכ"ז מצינו שגם ללא נביא וללא בי"ד של ע"א אם רק ישנה הסכמת העם — המינוי תופס. ראי' לכך מדברי התוס' (סנהדרין כ, ב ד"ה מלך) שהק' למ"ד כל האמור בפ' המלך מלך מותר בו, מדוע נענש אחאב על גבות היזרעאלי, הרי גבות לא רצה לתת לו את כרמו. ות"י התוס' כמה תירוצים: „וי"ל דפרשת המלך כתיב יקח ונתן לעבדיו לא לעצמו, ועוד י"ל דבחנם הי' יכול ליקח אם הי' רוצה. אבל כשהי' שואל אחאב שימכרו לו חשב גבות שהרשות בידו לומר לא אמכור, ועי"ל דנענש לפי ששאל הכרם לעשות ע"ז וכו'". נמצא לפי תירוצים אלו שאחאב דין מלך הי' לו אלא שנאסר בכרם גבות. והנה במינויו של עמרי אבי אחאב נאמר במלכים א (טז, כא-כב): „אז יחלק העם ישראל לחצי, לחצי חצי העם היה אחרי תבני בן גינת להמליכו והחצי אחרי עמרי, ויחזק העם אשר אחרי תבני בן גינת וימת תבני וימלך עמרי". הרי שלא הי' כאן מינוי עפ"י בי"ד הגדול או נביא אלא הסכמת העם. וסברא היא שלא נתמנה ע"י סנהדרין שהרי כתוב בו: „וירע מכל אשר לפניו" (שם, כה). ואעפ"כ לאחר שהתחזק חצי העם והמליך את עמרי למלך, היתה עליו תורת מלך, לו ולבנו אחריו. משמע שהסכמת העם מועלת גם ללא בי"ד הגדול ונביא. וכ"כ בפירוש הרדב"ז (פ"ג מהל' מלכים ה"ח) [עמד על כך בשו"ת עמוד הימיני עמ' נח].

דוגמא נוספת שהסכמת העם מועלת מצינו בדברי התוס' (ב"ק טו, א, ד"ה אשר) שהקשו כיצד דבורה הנביאה שפטת את ישראל והרי הלכה היא שאשה פסולה לדון ולהעיד. ותירצו: „דשמא היו מקבלין אותה עליהן משום שכינה". הרי שקבלה מועלת במינוי. גם על שמעי' ואבטליון שהיו אחד נשיא ואחד אב"ד הק' התוס' יו"ט (אבות פ"א, מ"י) הרי לפי הקדמת הרמב"ם למשנה תורה היו גרים ופסולים לדין ולשררה. ות"י הכנה"ג (חומ"מ ז, הגהות ב"י, אות א) דאם קבלוהו עליהם מותר.

ובכן מה יהי' בשישנה הסכמה לגבי סמיכה. דברים ברורים כתב לנו הרמב"ם בנידון: „... נראין לי הדברים שאם הסכימו כל החכמים שבא"י למנות דיינים ולסמוך אותם הרי אלו סמוכים ויש להן לדון דיני קנסות ויש להן לסמוך לאחרים. אם כן למה היו החכמים מצטערין על הסמיכה כדי שלא יבטלו דיני קנסות מישראל לפי שישאל מפוזרין ואי אפשר שיסכימו כולן וכו'". אמנם הרמב"ם סיים: „והדבר

כותר: הסמיכה בהלכה מחבר: הרב שילה רפאל

כתב עת: תורה שבעל פה כ, עג - עה

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

צריך הכרע", אלא שבפי' למשנה (סנהדרין א, ג) השמיט פיסקה זו. מקור דברי הרמב"ם שיש להתחשב רק באנשי א"י הוא במסכת הוריות ג, א: „אמר רב אסי ובהוראה הלך אחר רוב יושבי א"י שנאמר ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' אלקינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום, מכדי כתיב וכל ישראל עמו, קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים למה לי, שמע מינה הני הוא דאקרי קהל אבל הנך לא איקרי קהל". ופירש"י: „דאותם שבחול אינן מן המנין". וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מהל' שגגות ה"ב: „... ואין משגיחין על יושבי הוצה לארץ שאין קרוי קהל אלא בני ארץ ישראל", וכ"כ הוא עצמו בפ"י המשניות לבכורות ד, ג לגבי סמיכה: „... או הסכימו בני א"י למנות אותו ראש ישיבה לפי שבני א"י הם הנקראים קהל והקב"ה קרא אותן כל הקהל ואפי' היו עשרה אנשים ואין משגיחין לזולתן שבחוצה לארץ".

יש לציין שאת דברי הרמב"ם בענין הסכמת חכמי א"י הביא גם הרשב"א במסכת ב"ק לו, ב, שאע"פ שתמה עליו מר' יהודה בן בבא דמדוע מסר נפשו על הסמיכה הרי זו לא היתה מתבטלת אם היו מסכימים כל החכמים, מ"מ לא דחה דבריו מהלכה. והב"י, חו"מ ס"ס רצה, רצה לומר שאף הרא"ש סובר כן. דהרא"ש (ב"מ לד, ב) נקט בלשונו: „ונפקא מיניה האידנא אע"פ שאין דנין דיני קנסות אם תפס לא מפקינן מיניה, או אומניה לדינא לא"י". והרי בזמן הזה אין סמוכין? — משמע שאפשר גם כיום למצוא סמוכים אם יסכימו כל חכמי א"י, כהרמב"ם.

דברי הרמב"ם היוו את היסוד לחידוש הסמיכה בצפת בתקופה מאוחרת יותר. כך כותב המבי"ט בספרו קרית ספר, הל' סנהדרין (שם): „והיום כמו עשרה שנים בשנת ה'רח"ף הסכימו רוב חכמי ישראל שבא"י לסמוך לגדול בדורו מורינו הרב הר' יעקב בירב ז"ל והוא סמך קצת מתלמידי המובהקים, יבורכו מפי עליון להחזיר העטרה ליושנה אמן". ויש סמוכין לדבר שסמיכה זו נמשכה תקופה מסוימת. הברכי יוסף (חו"מ א, ז) כותב וז"ל: „ואני ראיתי מטהרת יד הקדש מהר"ם אלשיך זלה"ה כתב סמיכה שהסמך להרב הקדוש מהרח"ו זלה"ה וכתיב בגווה שהוא נסמך ממרן מהר"י קארו זלה"ה ובכח זה סמך למהרח"ו זלה"ה". גם הרי"מ טולידאנו ז"ל כותב במכתבו: „... ובפטר דעובדא היא שנתקיימה הסמיכה ה' דורות והם מהר"י בירב, מרן וחביריו, מהר"ם אלשיך ומהר"י בירב הנכד, מהר"ם גלאנטי וחבריו ומהרח"ו עמהם, ר' יאשיה פינטו ור"ח אבולעפיא הזקן" (יד ראם עמ' סז).

מעשה הסמיכה בצפת עורר אחריו פולמוס חריף. אחד מגדולי ירושלים רבי לוי בן חביב (המהרלב"ח) יצא בתקיפות בקונטרס הסמיכה שלו כנגד ההסמכה. אחד הנימוקים לחידוש הסמיכה הי' לאפשר למגורשי ספרד, לכפר על העבירות שעברו בהיותם אנוסים. וכיון שהלכה היא כי „כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם" (מכות כג, א) הוחלט לחדש את הסמיכה ולהטיל עונש מלקות על כל הרוצה בכך כדי לפטרו מכרת. טוען המהרלב"ח: עונש מלקות אפשר לתת רק לעובר עבירה בעדים והתראה. אם חסרו הללו — א"א להלקותו בהודאת עצמו, ואם הלקוהו לא נפטר ע"י כך מכרת, כי אין כאן דין מלקות. ההלכה שאין מלקין אלא בעדים והתראה, כתובה למעשה ברמב"ם: „גזירת הכתוב היא שאין ממיתין בית דין ולא מלקין את האדם בהודאת פיו אלא על פי שנים עדים" (הל' סנהדרין, פ"יח ה"ו). אלא שהמהרלב"ח חידש שגם אם ההלקאה באה לא בתורת עונש אלא ככפרה —

אינה מועלת. על טענה זו חלק המהר"י בירב. נוסף לכך טוען המהרל"ח יש חשש שאם יהא בי"ד סמוך בא"י יתחיל לקדש חדשים ולעבר שנים. כך הרי היא שיטת הרמב"ן, דאם יש סמוכים צריכים הם לקדש את החודש. יוכל, איפוא, לצאת מכך קלוק גדול לתושבי הגולה הצמודים לחשבון עפ"י הלוח שלא ידעו שבי"ד סמוך מקדש חדשים עפ"י הרא"י. והעיקר מלשון הרמב"ם, „שאם הסכימו כל החכמים שבא"י, משמע שלא תועיל כאן הסכמת רוב החכמים, אלא זקוקים להסכמת כולם. ומכיון שחכמי צפת לא התייעצו עמו ועם חכם נוסף בירושלים, רבי משה די קאשטרו ז"ל, הרי סמיכתו של מהר"י בי רב בטלה ומבוטלת. לא יועיל — לדעתו — מו"מ בנידון בכתב בין החכמים השונים, שהרי הרמב"ם נקט דלפיכך היו חכמים מצטערים על הסמיכה „לפי שישראל מפוזרין, משמע שצריך לכנסם תחת קורת גג אחת. דברים דומים כתב גם הרדב"ז בפ"י לרמב"ם (הל' סנהדרין פ"ד, הי"א).

נסיון נוסף לחידוש הסמיכה עשה רבה האשכנזי של קהיר רבי אהרן מגדל הכהן ז"ל שזימן לשם כך אסיפת רבנים גדולה בקרקא בשנת תרס"ג, אולם ללא הצלחה. רוב הרבנים עמם בא בדברים השיבו לו כי מבחינה הלכית אין בחידוש הסמיכה מכשולים גדולים אולם עקב המציאות בלתי אפשרי שכל חכמי הדור יתלכדו כולם סביב חכם אחד ויסקימו להסמיכו. „... כמה כתות יש בהחסידיים בעצמם וכמה קנאה יש ברבני האשכנזים בעצמם בעוה"ר, ומיד הלא תמצא הקנאה קן לה להשבית כל חדשות — כותב לו הגאון רבי חיים ברלין ז"ל (יד ראם, עמ' מד). לעומת זאת שולל מרן החזו"א ז"ל את חידוש הסמיכה, תכלית השלילה. לדבריו גם בזמן מהר"י בירב לא דנו מעולם דיני קנסות, למרות הסמיכה. רא"י לכך הוא מביא מלשון הרדב"ז שכתב: „על לשון זה סמכו חכמי צפת והגדול שבהם לסמוך סמוכין לדון דיני קנסות ולא עלה בידם" (שם) — משמע שגם הנסמכים לא דנו מעולם דיני קנסות, דאל"כ הי' מבואר הדבר בב"י ובשו"ע. מה שהמשיכו לסמוך חכמים אחרים לא הי' בכך אלא חשיבות בעלמא, ללא סמכויות מיוחדות. „וברדב"ז כ"י — רושם החזו"א — „שאינ בנו ראויין לכך וכש"כ אנן יתמי דיתמי והמשא ומתן בזה מביא לידי גיחוך" (חזו"א על הרמב"ם, שם).

אולם גם אם ישנם עיכובים שונים לביצוע הסמיכה, יש בחידושו של הרמב"ם על כינוס חכמי א"י להסביר הלכה עמומה בהלכות קידוש החודש. במסכת ברכות סג, ב מבואר שאין מעברין שנים ומקדשים חדשים כי אם בא"י בלבד שנא' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים (ישעיהו ב, ג). מקובל הוא שהדברים אמורים כשיש בי"ד סמוך המקדש עפ"י הרא"י — שאז מושבו בא"י מעכב. אבל כיום שאין בי"ד סמוך וקידוש חדשים נקבע עפ"י החשבון, הרי ר' הלל הנשיא (דור עשירי להלל הזקן) כשתיקן חשבון העיבור לדורות, קידש ועיבר כל החדשים והשנים עד שתחזור עטרה ליושנה. נמצא שלמעשה מצות קידוש החודש כיום לא נוהגת. כך כתב הרמב"ן במפורש בהשגותיו לספר המצוות, מ"ע קנג, בסופה.

אולם שיטת הרמב"ם היא אחרת. כך כתב בס' המצוות (שם): „... ודע שחשבון זה שנמנה אותו היום ונדע בו ראשי חדשים והמועדים אי אפשר לעשותו אלא בארץ ישראל לבד... ואני אוסיף לך באור. אילו הנתנו דרך משל שבני ארץ ישראל יעדרו מארץ ישראל, חלילה לאל מעשות זאת, כי הוא הבטיח שלא ימחה אותות האומה מכל וכל, ולא יהיה שם בית דין ולא יהיה בחוצה לארץ בית דין

כותר: הסמיכה בהלכה מחבר: הרב שילה רפאל

כתב עת: תורה שבעל פה כ, עג - עה

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - 'אונ' בר-אילן**

שנסמך בארץ, הנה חשבוננו זה לא יועילנו כלום בשום פנים וכו"ו. משמע שגם כיום נוהגת מצות קידוש החודש בא"י. והדברים תמוהים, כיום שבטלה הסמיכה ואין שום ב"ד סמוך בא"י הרי א"א לקדש חדשים ולדעת הרמב"ם, לכאורה, אין שום ערך למועדינו עפ"י החשבון. בשו"ת נפש חי' להגאון רבי חיים אלעזר וואקס ז"ל, העלה ארוכה לשיטת הרמב"ם עפ"י דבריו בענין חידוש הסמיכה. הרי בכוחם של חכמי א"י להתכנס ולסמוך חכם אחד מביניהם. משמע שכח הסמיכה קיים הוא אצל חכמי א"י, למרות שבמציאות לא השתמשו בו. אם כך — טוען בעל נפש חי' — הרי זה כאילו ב"ד סמוך יושב ומקדש חדשים בא"י. ואם קיים ישוב יהודי בא"י השומר מועדיו עפ"י החשבון, שוב חשבון זה מחייב גם את אנשי חו"ל וכאילו נתקדש בא"י, כיון שכח הסמיכה מצוי בידם. ובשו"ת אבני נזר (או"ח, ח"ב סי' שיי"א) כתב, שהדברים אמורים במפורש בקונטרס הסמיכה למהר"ב"ח. אמנם דברי הנפש חי' תמוהים במקצת [עיי' מועדים וזמנים השלם, ח"א סי' יט]. לדבריו חייבים לשבת בא"י חכמי תורה, שכח הסמיכה בידם, ולחשב את המועדים. ואילו מדברי הרמב"ם משמע שאפי' פשוטי העם אם יושבים בא"י ושומרים את המועדים — שפיר דמי. שהרי הרמב"ם נקט בלשונו: „שבני א"י יעדרו בא"י" — ולא כתב, שהכוונה לחכמי תורה הראויים להיקרא סמוכים. ואכה"מ.

מתי באמת תחודש הסמיכה — האם לפני בוא המשיח או רק עם בואו? המהר"ץ חיות הוכיח מגמרא מפורשת שהדבר יהי' לפני בואו של משיח. במסכת עירובין מג, א איתא: „תא שמע הריני נוזר ביום שבו דוד בא מותר לשתות יין בשבתות ובימים טובים ואסור לשתות יין כל ימות החול וכו', דאמר קרא הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והא לא אתא אליהו מאתמול, אי הכי בחול כל יומא ויומא נמי לישתרי דהא לא אתי אליהו מאתמול, אלא אמרינן לבית דין הגדול אתא, הכא נמי לימא לבי"ד הגדול אתא וכו'". וכתב בחי' הריטב"א שם: „פי' ללשכת הגזית מקום ב"ד הגדול, כי שם יגלה בתחלה". משמע שבי"ד הגדול בלשכת הגזית יעמוד על תילו עוד לפני בוא אליהו, והדבר יתאפשר רק לפי דעת הרמב"ם שכל חכמי א"י יסכימו לסמוך חכם מביניהם.

סבי הגר"ל מימון ז"ל החולם והלוחם הגדול למען חידוש הסמיכה, מביא שכך כתב הרמב"ם במפורש. בספרו חידוש הסנהדרין במדינתנו המחודשת הוא מצטט את דברי הרמב"ם בפי' המשניות לסנהדרין א, ג שכתב: „ויראה לי כי כשתהי' הסכמה מכל החכמים והתלמידים להקדים עליהם איש מן הישיבה וישימו אותו לראש ובלבד שיהיה זה בארץ ישראל כמו שזכרנו, הנה האיש ההוא תתקיים לו הישיבה ויהיה סמוך ויסמוך הוא אחר כן מי שירצה שאם לא תאמר כן אי אפשר שתמצא בית דין הגדול לעולם לפי שנצטרך שיהיה כל אחד מהם סמוך על כל פנים והקב"ה יעד שישובו כמו שנאמר ואשיבה שופטך כבראשונה ויועצך כבתחילה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק". ע"כ הנוסח המצוי בידינו. אולם בהגהות בכת"י של רבי בצלאל אשכנזי ז"ל לפירוש המשניות שנעשו עפ"י מהדורה בתרא של הרמב"ם נרשמה התוספת הבאה: „ואם תאמר שהמשיח ימנה אותם ואפי' יהיו אינם סמוכים זה שקר, כי כבר ביארנו בהקדמה לספרנו כי המשיח לא יוסיף בתורה ולא יגרע לא במקרא ולא בפי' ואני סובר כי הסנהדרים יחזרו קודם ביאת המשיח". [הדברים מופיעים גם בתרגומו החדש של הרב י. קאפח לפיה"מ, מוסד הרב קוק,

ירושלים תשכ"ה]. הרי שתחזור עטרה ליושנה לפני בוא המשיח. הסמיכה הנוהגת בדורנו נושאת אופי אחר לחלוטין. עוסק בכך בהרחבה הריב"ש בתשובותיו (רעא). לדבריו, לכאורה אין מקום כיום לסמיכה. שהרי סמיכה לדיני קנסות אין לנו. נטילת רשות לדון בכפי' מראש הגולה, אף היא אינה קיימת. אם כן סמיכה זו למה? ואם כדי שלא לעבור על דברי חז"ל שדרשו עה"פ: „כי רבים חללים הפילה“ (משלי ז, כו) — „זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה“ (ע"ז יט, ב) — הרי גם אם תנתן סמיכה אינה מועלת להפוך את הנסמך ראוי להורות. אלא — טוען הריב"ש — מצינו ברייתא מפורשת: „...תנא, באותה שעה גזרו תלמיד אל יורה אלא אם כן נוטל רשות מרבו“ (סנהדרין ה, ב). לפיכך הנהיגו בצרפת ואשכנז לסמוך את המשמשים בהוראה וזוהי נטילת רשות מרב לתלמיד שיוכל להורות אפילו במקום הרב. „ואם לא בדרך זה“ — הוא מסיים — „איני רואה לסמיכה ההיא סמך כלל“. אלא שלדבריו יש מקום לסמיכה דוקא אם רבו בחיים שאז צריך ממנו נטילת רשות, אולם לאחר פטירתו אין מקום לכך. אולם הרמ"א ביור"ד רמב יג כתב לאחר שהביא דברי הריב"ש: „...וי"א דמי שאינו מוסמך למורינו וגותן גיטין וחליצות אין במעשיו כלום ויש לחוש לגיטין וחליצות שנתן“.

נמצינו למדים שגם בדורנו יש לסמיכה חשיבות ראשונה במעלה. לצערנו נמצאים רבים בימינו המעטרים עצמם בתואר רב למרות שאינם ראויים לכך. הרבה מכשולים נגרמים על ידי כך ויש בזה משום הונאת הבריות והדבר גובל בחילול ה'. שומה על גדולי התורה לתקן תקנות ברורות בנידון שלא יקרא אדם בשם רב אא"כ הוסמך לכך ע"י רב מובהק והוא ראוי לשמש בהוראה. יהי רצון שיקוימו בנו דברי הנביא: „ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציק כבתחילה“ (ישעיה א, כו).

כותר: הסמיכה בהלכה מחבר: הרב שילה רפאל

כתב עת: תורה שבעל פה כ, עג - עח

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**